

teatre lliure

otel·lo

de **william shakespeare**
adaptació i direcció **carlota subirós**

sala fabià puigserver del 14/09 al 15/10

www.teatrelivre.com

entitat concertada amb

amb el patrocini de

el Periòdic

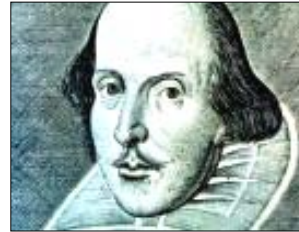
venda d'entrades

Otel·lo: fitxa pedagògica

L'autor

William Shakespeare va néixer, probablement, algun dia del mes d'abril de 1564 a *Stratfordon Avon*.

El tercer de vuit germans, va ser el primer fill mascle d'un mercader, **John Shakespeare** i de **Mary Arden**, descendent de catòlics. Va cursar estudis primaris amb base en llengua llatina, però aviat va començar a treballar com a aprenent de carnisser per ajudar l'economia familiar.

El 1582 es casa amb **Anne Hathaway**, filla d'un granger, amb qui va tenir 3 fills. Per un problema amb la justícia, sembla que per haver caçat furtivament, marxa de *Stratford* i s'instal·la a *Londres* el 1588. Quatre anys més tard, ja és un reconegut dramaturg i actor de teatre. Va rebre el mecenatge del tercer **comte de Southampton, Henry Wriothesley**. La publicació dels primers poemes, entre el 1593 i el 1609, el converteixen en un poeta d'èxit. El crèdit mundial de **Shakespeare**, però, es produeix a partir de les 37 obres de teatre en les que es tenen indicis de que va participar-hi, d'una o altra manera.

Shakespeare va beneficiar-se, a l'època, de la companyia teatral on treballava, l'anomenada *Chamberlain's Men* primer i *King's Men*, més tard. Així com dels dos teatres de la companyia, *The Globe* i el *Blackfriars*. Les seves obres es van representar a la cort de la reina **Isabel I** i del rei **Jacob I**.

El 1610, **Shakespeare** torna a *Stratford*. És ric, i es dedica a invertir en bens immobles i a estudiar la legislació vigent, jugant amb el seu llenguatge.

Va morir el 23 d'abril de 1616, havent disposat en el seu testament béns mobles i immobles, però no pas cap llibre.

El teatre de William Shakespeare

No coneixem ben bé la data de creació de moltes de les obres de **William Shakespeare**. De fet, moltes de les dades al voltant de la seva vida estan poc documentades. Si que sabem, però, que a ni vell literari, els darrers quinze anys del segle XVI marquen l'inici del que al continent europeu s'anomena **Barroc**. Però a Anglaterra, el nom segueix sent **Renaissance** pel que fa al teatre de **Shakespeare** i a bona part de la literatura posterior. El terme **Baroque** serà a terres angleses només un element estilístic dins de la **Renaissance**. El teatre shakespearà representa l'èxit del gènere dramàtic i de la representació teatral de principis del segle XVII.

Repassem ara part de la producció de **William Shakespeare**. Al voltant de 1590, potser treballant amb **Marlowe**, estrena la primera part de **Henry VI**. Amb la fi de segle, s'estableix al encara avui famós teatre Globe de Londres, estrenant de forma consecutiva **Hamlet**, **King Lear** i **Macbeth**. Considerat per la reina **Isabel**, el públic i la crítica com el millor dels autors dramàtics anglesos, treballarà tots els gèneres, munyint intel·ligentment el gust del públic, al conèixer-lo ben bé en la seva doble vessant d'empresari i actor.

Aquesta producció, ingent i ben diversa, fa molt difícil classificar-la cronològicament i/o temàticament. Amb tot, segons **W. J. Craig**, a *The Complete Works of William Shakespeare*. (London: Oxford University Press: 1908), podem aventurar-nos a parlar de

Comèdies

All's Well That Ends Well
As You Like It
The Comedy of Errors
Cymbeline
Love's Labours Lost
Measure for Measure
The Merry Wives of Windsor
The Merchant of Venice
A Midsummer Night's Dream
Much Ado About Nothing
Pericles, Prince of Tyre
Taming of the Shrew
The Tempest
Troilus and Cressida
Twelfth Night
Two Gentlemen of Verona
Winter's Tale

Històries

Henry IV, Part I
Henry IV, Part II
Henry V
Henry VI, Part I
Henry VI, Part II
Henry VI, Part III
Henry VIII
King John
Richard II
Richard III

Tragèdies

Antony and Cleopatra
Coriolanus
Hamlet
Julius Caesar
King Lear
Macbeth
Othello
Romeo and Juliet
Timon of Athens
Titus Andronicus

L'obra de **Shakespeare** va dirigida fonamentalment al públic londinenc, compost aleshores per aristòcrates i burgesos. Les bases del seu èxit són la varietat de temes desenvolupats, la fantasia i l'enginy en les escenes, el preciosisme verbal, el refinament còmic, realista i no, la capacitat de plasmar èpicament els fets en imatges inoblidables i la d'emocionar líricament, treien el màxim partit del domini d'una prosa plena de sabor i un vers flexible. Tot plegat, **William Shakespeare** barreja un equilibri perfecte de dramaturgia i la poesia en el ritme i moviment de les seves posades en escena.

Fins al segle XVIII, **Shakespeare** va ser considerat un geni estrany i difícil. I hi ha hagut moltes teories al voltant de la seva persona. S'ha dit que les seves obres havien d'haver estat escrites per algú amb una educació superior a la seva, potser per un alt polític o filòsof: **Francis Bacon**, el **comte de Southampton** o fins i tot el mateix **Christopher Marlowe**.

Del segle XIX fins avui, les obres de **Shakespeare** han rebut un gran reconeixement. Avui es representen arreu i serveixen de base per nombrosos experiments i actualitzacions, a partir dels retrats de natura humana que ofereixen. La seva influència arriba a alguns dels més consagrats escriptors del segle XX, com **Harold Pinter**, **Samuel Beckett** i **George Bernard Shaw**.

El text: el moro de Venècia com a protagonista

Sovint es diu que tota tragèdia shakespeariana té com a centre del drama el tema més conegut de la història de la humanitat: el conflicte de poder. Potser per això **William Shakespeare** és el gran dramaturg i, des de fa segles, ha passat a formar part del patrimoni de la humanitat. **Otel·lo** parla de gelosia, de desconfiança, de móns diferents, d'inseguretat, però sobretot, de l'afany de poder d'algú.

Otel·lo és un príncep moro i negre, cofoi dels seus èxits com a militar (és un general al servei de la República de Venècia) i orgullós de l'amor que **Desdèmona**, filla d'un notable de la República, li professa.

Iago, un alferes, enveja el lloc d'**Otel·lo**. Vol tenir el seu poder i posició social. Mitjançant un pla maquiavèlic, comença a dir un munt de mentides al voltant del comportament infidel (i deslleial) de **Desdèmona**. Aquest és el punt feble d'**Otel·lo**: mai no ha estat prou segur de tenir èxit en el seu casament interracial.

La tragèdia està servida: la fi dels tres vèrtex d'aquest triangle, embolicat d'amor, obsessió, gelosia, desig i inseguretats, marca un dels cims de les obres de **William Shakespeare**.

Propostes didàctiques

A continuació es proposen diferents temes per tal que els professors triïn els més adients: convidem a treballar àrees diverses com la historiografia, el llenguatge, el disseny, la literatura o la llengua anglesa.

Les activitats estan recomanades per quart d'ESO i els dos cursos de Batxillerat.

Activitat 1 – Carlota Subirós: declaració d'interessos

Pots saber què somia la persona que dorm al teu costat?

Pots saber quins són els seus desigs més íntims?

Què significa posseir una persona?

Què significa sentir-se enganyat?

Otel-lo és un viatge al cor de les tenebres, a les tenebres del cor. Una revelació de la por dels homes. Una revelació de com n'és de fàcil de manipular, la por.

Otel-lo desitja **Desdèmona**. **Desdèmona** es mor per **Otel-lo**. **Iago** enveja **Cassio**. **Iago** sospita d'**Emília**. **Cassio** vol el lloc d'**Otel-lo**. **Brabantio** odia el negre **Otel-lo**. Tothom confia en **Iago**. **Iago** conspira contra tots.

Aprofitant la força del desig, **Iago** conspira contra el desig mateix. En un joc de miralls inacabable, el desig i la gelosia ressonen en cadascun dels versos de **Shakespeare**. La confiança i la desconfiança. La confiança contra la por. La por contra la confiança. Des de l'abisme del món interior fins a les més altes estrelles. L'amor absolut d'**Otel-lo** i **Desdèmona** crema en una nit profundament negra. La profunditat del sentiment es troba a flor de pell.

Aquest és el text que la directora de l'espectacle, **Carlota Subirós**, ha escrit com a presentació de la seva proposta escènica. Les obres de Shakespeare s'han representat centenars de vegades, de maneres ben diferents.

En aquest cas, estem davant d'una aposta pels antagonismes. **Subirós** ens parla de desig i desconfiança en la peça del **Teatre Fabià Puigserver**. Tots hem sentit, d'una o altra manera, el dubte davant la confiança més absoluta: qui no ha malpensat, alguna vegada, de la seva parella, del seu millor amic?

Per sort, no sabem què pensa, l'altre. Si fóssim transparents seria molt difícil relacionar-nos, essent conscients del que els altres pensen de nosaltres.

Després de veure l'obra i tenint en consideració el text de la directora, respon a aquestes preguntes:

- Per què **Iago** fa el que fa? És el culpable de la mort de **Desdèmona**?
- Quin és el principal problema d'**Otel·lo**? És el culpable de la mort de **Desdèmona**?
- Quins personatges són víctimes? I quins són botxins?
- Quin és el personatge més segur de si mateix? I més insegur?
- Amb quin personatge t'identifiques més?

Activitat 2 - Espai teatral: negre contra blanc

Max Glaenzel i **Estel Cristià**, escenògrafs d'**Otel·lo**, han dissenyat una proposta escenogràfica sorprenent. Després de veure l'obra, respon les següents preguntes:

- Per què creus que s'ha triat una escenografia com aquesta? Quin paper hi juga el gran espai buit?

- Pensa en l'obra i mira de recordar quants colors surten a escena (mobiliari,

vestuari). Són freds o càlids? Per què?

- Hi ha un gran espai negre i un petit espai blanc on els personatges poden amagar-se. Pensa per què el director els ha volgut d'aquesta manera i què poden significar.
- Quin paper juga la pantalla de projeccions? Ajuda a entendre l'acció?
- Com van vestits els personatges? Com van maquillats? Per què creus que van d'aquesta manera?
- Quins altres recursos ha emprat la **Carlota Subirós**? Mira la fitxa artística i tècnica de l'espectacle per veure com es complementen les actuacions dels actors i les actrius.

Activitat 3 – Violència de gènere: la vaig matar perquè era meva

Cada dia sabem d'un cas relacionat amb la violència de gènere. **Shakespeare** parla de moltes coses en la seva obra, però totes acaben per provocar l'assassinat de **Desdèmona** per part del seu marit. És un crim imperdonable i inexcusable.

*Possessió és la paraula clau. En aquest planeta, ningú pertany a ningú. Els homes són lliures, les dones són lliures. No tenim amo, ni mestressa. Segur que, de broma, algun cop hem dit *ets meva* o *sóc teu* o *de vegades et mataria*. Però aquesta forma de parlar pot amagar un pensament violent, real, que a molts ens pot passar per alt. Al llarg de la història, i majoritàriament, han estat els homes els*

que han maltractat les dones en despersonalitzar-les. Les dones no són, per als maltractadors, persones. Sinó objectes que els pertanyen.

L'atenció social a les dones i fills i filles en situacions de violència de gènere s'emmarca en el conjunt de mesures que preveu el **Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones del Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya,**

Per saber-ne més, podeu consultar els següents links:

<http://www.gencat.net/benestar/persones/dones/genero/atencio/index.htm>

http://cv.uoc.edu/DBS/a/materials/newsletter/nwlet_15/article.htm

Després d'haver fet la consulta, retalleu d'un diari una notícia al voltant de la violència de gènere (no cal que sigui un succés), busqueu quines són les característiques de la violència contra les dones i quines conseqüències acostuma a tenir. Redacteu-ho en un document.

Activitat 4 – La República de Venècia?

Otel-lo és un general al servei de l'exèrcit de la Sereníssima República de Venècia.

Potser no sabíeu que Venècia havia estat una ciutat-estat independent del que avui és la República Italiana. Fou coneguda amb el nom de **Serenissima Repubblica di San Marco**.

Busca informació al voltant de la història de Venècia i respon les següents qüestions:

- Quin any es pensa que va ser fundada la ciutat?
- Què era l'Imperi Bizantí? Quan va engolir Venècia?
- Al segle IX, Venècia esdevé independent. Com ho aconsegueix?
- A principis del segle XV, Venècia s'expandeix vers Itàlia. Explica com ho fa, per què i cap a on.
- Quan comença la decadència de Venècia?
- Què va fer **Napoleó** amb Venècia?

Activitat 5 – Missatges en clau: tradueix la cançó

L'Eugeni Roig ha fet la música d'**Otel·lo**. Això és el que diu sobre la seva feina:

En aquest espectacle hem treballat a partir de la música i dels sons. Bàsicament, he pretès crear atmosferes en dues direccions: realistes (una platja, una festa, etc.) i abstractes (la sospita, la gelosia, l'amor, la mort, etc). La part més fosca és la part abstracta. La més clara és la realista. Encara que a mesura que avança l'acció tot es va difuminant i la frontera ja no és tant detectable.

*El so està tractat de manera que dona una perspectiva molt més concreta a l'acció. En aquest cas quan parlem de música no ens referim a la música només melòdica sinó als sons, als sorolls, al silenci... Tot és música. Tot és imprescindible. L'espai buit en què transcorre aquest **Otel·lo** m'ha "obligat" a que el so sigui part de la dramaturgia. Sempre m'he mogut a favor dels intèrprets.*

He compost de nou una cançó típica de l'època elisabetiana The Willow Song (La cançó del salze) donant-li un cert aire intimista. A partir d'aquí he creat un leit motiv amb un arpegi de la cançó que uneix totes les escenes de parella que hi ha a l'obra, ja que la parella de l'obra no només és Otel·lo i Desdèmona, també hi ha Emília i Iago, Cassio i Bianca. Iva Horvat interpreta la Cançó del Salze en directe, acompanyada per mi a la guitarra. Més endavant la dolçor es converteix en dolor i per això n'he fet una remescla carregada de duresa i densitat en favor de l'acció. Un altra vegada, claror versus foscor.

Hem treballat amb micròfons de solapa col·locats a diferents parts dels cossos dels actors i ballarins. El resultat és sorprenent ja que la força del so, produïda durant l'acció i el moviment, és sorprenent. Amb la Carlota hem volgut buscar la complicitat de Iago amb el públic en els seus monòlegs, deixant-ne la majoria sense cap recolzament sonor: pensaments en veu alta.

Vull agrair especialment la confiança i la llibertat que m'ha donat la Carlota Subirós durant aquest procés creatiu.

Atreviu-vos, ara, a traduir la cançó:

A poor soul sat sighing by a sycamore tree,
Sing all the green willow,
Her hand on her bosom, her head on her knee,
Sing willow, willow, willow.

The fresh streams ran by her and murmur'd her moans,
Her salt tears ran from her and soften'd the stones,
Sing willow, willow, willow.

Sing all a green willow must be in my garland,
Sing willow, willow, willow.

The fresh streams ran by her and murmur'd her moans,
Her salt tears ran from her and soften'd the stones,
Sing willow, willow, willow.

Sing all a green willow must be in my garland,
Sing willow, willow, willow.